

5 ลักษณะจิตสำหรับอนาคต

วารสาร สามโกเศศ

วันที่ 5 สิงหาคม พ.ศ. 2553

หน้า 6

มีผู้เสนอความคิดในเรื่องการเตรียมตัวของบุคคลและสังคมสู่โลกในศตวรรษที่ 21 กันหลายคน ในจำนวนนี้มีนักคิดอยู่คนหนึ่งที่มีข้อเสนอที่น่าสนใจว่า ต้องมี 5 ลักษณะของจิต (Five Minds) ด้วยกันสำหรับการอยู่รอดและอยู่ดี

Howard Gardner ปรมาจารย์ด้านจิตวิทยาที่ **Harvard** ผู้เป็นเจ้าของทฤษฎี **Multiple Intelligence (ความฉลาดมีหลากหลายลักษณะ)** วัย 67 ปี ได้พูดที่ **Ecolint Meeting** ใน **Geneva** ในปี 2008 และมีการบันทึกเป็นโน้ตไว้

ผมขอนำมาสื่อสารต่อ

ทฤษฎี **Multiple Intelligence (1983)** ที่ทำให้เขาเป็นที่รู้จักอย่างกว้างขวางนั้นบอกว่ามนุษย์มิได้มีความฉลาดอยู่เพียงลักษณะเดียวดังที่เข้าใจกันมานาน และมีการวัดในมิติในข้อสอบ **IQ** ทั้งหมด

Gardner ได้พิจารณาศึกษายาวนานและบอกว่ามีความฉลาดอยู่ด้วยกัน 8 ลักษณะ กล่าวคือฉลาดด้านภาษา/โลจิก-คณิตศาสตร์/ดนตรี/พื้นที่/การเคลื่อนไหวของร่างกาย/ความสัมพันธ์กับธรรมชาติ/สิ่งแวดล้อม/การสื่อสารสัมพันธ์ระหว่างบุคคลและการสื่อสารภายในบุคคล โดยเขาสามารถชี้แต่ละจุดของสมองที่เชื่อมกับแต่ละลักษณะของความฉลาดได้

ความฉลาดด้านโลจิก-คณิตศาสตร์ ใกล้เคียงกับสิ่งที่รู้จักกันในนามของ **IQ**

ความฉลาดในเรื่องพื้นที่ คือเก่งด้านศิลปะ

ความฉลาดด้านเคลื่อนไหวร่างกาย คือเก่งด้านกีฬา

ความสัมพันธ์กับสิ่งแวดล้อมและธรรมชาติ เห็นได้ในหมู่เกษตรกรที่เก่งเรื่องเกี่ยวกับต้นไม้และธรรมชาติ

การสื่อสารสัมพันธ์กับบุคคล ก็คือพวกที่เก่งด้านความสัมพันธ์กับคนอื่น และการสื่อสารสัมพันธ์ภายในบุคคล ก็คือคนที่มีความเข้าใจตนเอง เข้าใจอารมณ์และความสามารถควบคุมตนเอง

เขาบอกว่าในตัวมนุษย์แต่ละคนมีความฉลาดในหลากหลายลักษณะในระดับที่แตกต่างกัน และมันออกมาแสดงให้เห็นในช่วงอายุที่แตกต่างกันอีกด้วย

ไม่มีใครที่ "โง่" แต่ทุกคนมีส่วนผสมของความฉลาดที่ไม่เหมือนกัน

สำหรับ 5 ลักษณะของจิตนั้น **Gardner** บอกว่าเป็นสมรรถนะ (**competencies**) ซึ่งเป็นคำใหม่ของราชบัณฑิตยสถาน คำนี้มีความหมายใกล้เคียงกับคำว่าสมรรถนะที่หมายถึงความสามารถ ของแฉ่งแต่ละลักษณะดังนี้

(1) **The Disciplined Mind** มีความหมายดังตัวอย่างในเรื่องของ

- a. **Disciplinary Thinking** คือ วิธีการคิดหรือแบบแผนความคิดที่ไม่ติดอยู่แค่เนื้อหา แต่สามารถเข้าใจไปถึงบริบท เช่นไม่ติดอยู่กับการจำตัวเลขในประวัติศาสตร์ แต่เข้าใจบริบทของประวัติศาสตร์
- b. มีความสามารถในการเก็บสะสมข้อมูล และสรุปเป็นทฤษฎีหรือข้อสังเกตได้
- c. ไม่ยึดติดอยู่กับสาขาการศึกษาเดียวในการวิเคราะห์ เช่น เมื่อเป็นนักเศรษฐศาสตร์ก็วิเคราะห์โดยใช้เศรษฐศาสตร์แต่เพียงอย่างเดียว
- d. มีความสามารถในการคิดบังคับตนเองให้กระทำในสิ่งที่สำคัญ

ลักษณะของจิตนี้หมายถึงการมีระบอบความคิดที่กว้างเชิงวิเคราะห์ อย่างเข้าใจบริบทของสิ่งที่เกิดขึ้น เช่น เมื่อเรียนภาษาอังกฤษก็ไม่กลายเป็นคนที่มีปมด้อย เห็นวัฒนธรรมของเจ้าของภาษาเหนือกว่าตน หรือเห็นว่าคนที่ไม่เก่งภาษานั้นเท่าตนเป็นคนต่ำต้อย จนมีทั้งปมด้อยและปมเด่นในตัว หากเห็นว่าภาษานั้นเป็นเพียงกลไกหรือเครื่องมือในการเปิดประตูให้สามารถรับและสื่อสารข้อมูลได้มากขึ้น

(2) The Synthesizing Mind หรือความสามารถในการสังเคราะห์ข้อมูลที่มีมากมายจนได้เป็นข้อสรุป

ตัวอย่างที่ **Gardner** ยกมาคือ **Charles Darwin** ซึ่งเดินทางในเรือรอนแรมไปในทวีปต่างๆเป็นเวลา 5 ปี เก็บข้อมูลมหาศาลเกี่ยวกับพันธุ์พืชสัตว์ ทำการทดลองและสังเกตศึกษา สื่อสารกับนักวิชาการมากมาย จนอีก 20 ปี ต่อมาก็สามารถสังเคราะห์ข้อมูลทั้งหมดและเอามาเขียนหนังสือชื่อ **Origin of the Species**

หนังสือเขย่าโลกฉบับนี้ตีพิมพ์ใน ค.ศ.1859 หรือเมื่อ 151 ปีก่อน บอกว่า สรรพสิ่งในโลกนี้มีชีวิตมาจากพัฒนาการ (evolution) อันยาวนาน โดยมีกลไกโดยธรรมชาติ (natural selection) เป็นกลไกทำให้เหลือพืชและสัตว์พันธุ์ต่างๆอยู่ในปัจจุบัน

หนังสือเล่มนี้ชนกับความเชื่อในทางศาสนาอย่างแรงที่สอนกันมานับพันปีว่าพระเจ้าเป็นผู้สร้างสิ่งเหล่านี้ (ทฤษฎี **Creation**) เมื่อจู่ๆก็มีมนุษย์ตัวเล็กผู้ยิ่งใหญ่คนหนึ่งกล้าหาญมาบอกคนในโลกว่าคนพัฒนามาจากลิง พระเจ้ามิได้เป็นผู้สร้างมนุษย์ คิดดูก็แล้วกันว่า **Synthesizing Mind** สามารถสร้างอันตรายให้ตัวเองได้ขนาดไหน

(3) **The Creative Mind** คือความสามารถในการสร้างสรรค์นวัตกรรม เมื่อลองนึกดูก็จะเห็นว่ามนุษย์จะเป็นผู้สร้างสรรค์ก็ต่อเมื่อความเชี่ยวชาญในทางใดทางหนึ่งไม่ต่ำกว่า 10 ปี เช่น **Mozart** แต่งเพลงคลาสสิกชั้นยอดตอนอายุ 15-16 ปี ก็เพราะเริ่มความเชี่ยวชาญนี้เมื่อตอนอายุ 5-6 ขวบ เช่นเดียวกับ **Picasso** จิตรกรผู้ยิ่งใหญ่

Gardner บอกว่า **Creative Mind** นั้นทำลายได้ง่ายกว่าสร้าง เพียงแค่ลงโทษนักเรียนคนหนึ่งที่ตอบคำถามที่มีหลายคำตอบผิด หรือพ่อแม่ดูว่าลูกเมื่อถามเพราะอยากรู้หรืออยากเห็น

ตัวอย่างใกล้ตัวอันหนึ่งที่เกี่ยวพันกับ **Creative Mind** ที่ยิ่งใหญ่ก็คือหม้อหุงข้าวไฟฟ้าที่ผลิตออกมาโดยบริษัทต้าถุงของไต้หวันเมื่อ 50 กว่าปีก่อน สมัยก่อนคนเอเชียหุงข้าวแบบเช็ดน้ำ (มีน้ำข้าว มิใช่ชั้ดหม้อ) ซึ่งไม่สะดวกเมื่อต้าถุงผลิตหม้อหุงข้าวไฟฟ้าออกมา รุ่นขั้ที่เคยได้กินน้ำข้าวก็อดไป แต่มนุษย์ได้ความสะดวกมากมายมาแทนที่

(4) **The Respectful Mind** คือความสามารถในการเคารพ ร่วมมือกับคนอื่น ถึงแม้จะมีความคิดเห็นและค่านิยมที่แตกต่างกัน สิ่งนี้ **Gardner** พูดถึงนี้ใกล้เคียงกับวัฒนธรรมประชาธิปไตย ซึ่งได้แก่ การเคารพซึ่งกันและกัน นับถือยอมรับในความแตกต่างของกันและกัน โดยอยู่ร่วมกันอย่างสันติ

เรื่องนี้พ่อแม่มีส่วนสำคัญอย่างมาก การมีจิตที่เคารพวัฒนธรรมอื่นและเคารพยอมรับคนอื่นที่แตกต่างจากตนเองเป็นสิ่งสำคัญที่จะช่วยให้สามารถอยู่ในโลกปัจจุบันที่มีความหลากหลายมากยิ่งขึ้นได้เป็นอย่างดี

(5) **The Ethical Mind** คือการมีจริยธรรมอยู่ในพื้นฐานของจิตใจ บุคลิกอุปนิสัยที่พึงประสงค์อันก่อให้เกิดความมีจริยธรรมเป็นเรื่องพึงพิจารณาของทุกสังคม เพราะจริยธรรมทำให้สังคมอยู่ด้วยกันอย่างมีความสุข

ในระดับบุคคล การขาดจริยธรรมนำไปสู่ความเดือดเนื้อร้อนใจของตนเอง พ่อแม่และญาติพี่น้อง การพัฒนาการมีจริยธรรมจึงเป็นสิ่งสำคัญยิ่ง

เมื่อนำทั้ง 5 Minds มาวางเรียงกันคือ **The Disciplined Mind/The Synthesizing Mind/The Creative Mind/The Respectful Mind** และ **The Ethical Mind** ก็ทำให้เห็นภาพได้ชัดเจนของการอยู่รอดของปัจเจกบุคคลและสังคมในศตวรรษใหม่ที่เต็มไปด้วยความเปลี่ยนแปลงอย่างไม่แน่นอน ความหลากหลายความซับซ้อนยากแก่ความเข้าใจ ฯลฯ

การฝึกฝนให้มีใจเช่นนี้น่าจะช่วยให้คุณและสังคมสามารถต่อสู้และจัดการกับความน่ากลัวต่างๆข้างต้นได้เป็นอย่างดี

ทั้ง 5 ลักษณะนี้โดยแท้จริงแล้วก็ไม่มีอะไรใหม่ที่หลุดโลก หากแต่ **Gardner** สามารถสรุปและนำมาเรียงเรียงให้เราเห็นอย่างน่าสนใจ

ในโลกนี้โดยแท้จริงแล้วไม่มีอะไรใหม่ มีแต่ของเก่าที่ถูกกลืนและนำมาปิดฝุ่นเรียบเรียงจัดหมู่ใหม่เท่านั้น